

Vybrané Haagske procesy

Gabriela Chebeňová, Karlova univerzita, Praha, gabriela.chebenova@yahoo.com

CHEBEŇOVÁ Gabriela. Selected Hague's Processes. Individual and Society, 2009, Vol. 12, No. 3.

This study deals with war criminals, which were brought to justice in Hague. The International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia, ICTY, was founded in the year 1993. These persons were charged with war crimes, which were perpetrated in the period of civil war on the territories of the former Yugoslavia. During the four years of continued war, which followed the break-up Socialist Federal Republic of Yugoslavia, all countries perpetrated brutality in form war crimes and crimes against humanity. The war in Yugoslavia cost ten thousand human sacrifices, a few million refugees and became a one of the bloodiest war conflict in European history.

War crimes. ICTY. Milošević. Genocide. Trial. Haag. Yugoslavia.

Rada bezpečnosti OSN dňa 23. mája 1993 jednohlasným schválením rezolúcie 827 ustanovila Medzinárodný trestný tribunál pre bývalú Juhosláviu (The International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia, ICTY). Jeho hlavným poslaním je stíhať osoby zodpovedné za porušovanie medzinárodného humanitárneho práva^[1] spáchaného na území bývalej Juhoslávie od roku 1991. Založenie medzinárodného tribunálu sa mnohokrát stretlo s kritikou z dôvodu neschopnosti medzinárodného spoločenstva zabrániť etnickému konfliktu na Balkáne.

Medzi funkcie tribunálu patrí: verejné a oficiálne uznanie obetí, individualizácia viny, založenie precedensu a historických záznamov, odstrašenie (t.j. zabránenie) ďalším zločinom, delegitimizácia obvinených vojnových zločincov ako politických lídrov.^[2]

Tribunál sa najmä na začiatku svojho fungovania stretával s nedostatočnou spoluprácou štátov a absenciou donucovacích mechanizmov, čo ovplyvňovalo jeho počiatkové pôsobenie, pretože jeho činnosť je podmienená kooperáciou štátov.

K mediálne najvyhladávanejším kauzám patrilo súdny proces so Slobodanom Miloševićom, bývalým prezidentom Srbska a Juhoslávie. Milošević sa stal prvým najvyšším predstaviteľom nejakého štátu, ktorý bol medzinárodným tribunálom súdený za zločiny, ktorých sa dopustil v čase svojho pôsobenia v úrade. Súčasťou vzneseného obvinenia proti Miloševićovi bola jeho nepriama účasť na genocíde v Bosne a na zločinoch proti ľudskosti v priebehu vojny v Chorvátsku a v Kosove. Hoci osobne nikoho nezabil, politika, ktorú inicioval, si vyžiadala smrť viac než dvesto tisíc ľudí. Milošević sa rozhodol využiť svoje ústavné právo neprijíť obhajcu a obhajovať sa pred medzinárodným tribunálom sám.

Milošević bol obvinený v máji 1999 medzinárodným trestným tribunálom zo spáchania zločinov proti ľudskosti v Kosove. O pol druhu roka neskôr boli pridané obvinenia z porušenia zákonov a zvyklostí vojny, vážnych nesplnení Ženevských konvencií v Chorvátsku a Bosne a zo spáchania genocídy v Bosne. 1. apríla 2001 bol Milošević zatknutý a o pár mesiacov neskôr, 28. júna, bol odovzdaný do rúk haagskeho tribunálu. Najväčšiu zásluhu na Miloševićovom zatknutí a jeho postavení pred súd má bývalá hlavná žalobkyňa medzinárodného tribunálu Carla del Ponteová. 30. januára 2002 Milošević na adresu tribunálu povedal: „Nazval by som to zlým a nepriateľským útokom, ktorý má ospravedlniť zločiny spáchané voči mojej

krajine...“.[3]Proces bol zahájený 12. februára 2002 Miloševićovým odmietnutím uznať legitímnosť tribunálu.[4]

Súd sa musel v priebehu procesu vysporiadať s viacerými kontroverznými otázkami. Napríklad:

Výpoveď Williama Walkera, bývalého amerického veľvyslanca v El Salvador, ktorý 16. januára 1999 navštívil miesto údajného masakra v Račaku a bez dôkladného prešetrenia prípadu označil udalosti odohrané v Račaku za masaker a zločin proti ľudskosti, ktorého sa dopustili srbskí vojaci na kosovských Albáncoch. Nemecký novinár Hutsch, svedok obhajoby, oboznámil súd so svojimi zisteniami týkajúcimi sa udalostí v Račaku. Tvrdil, že Walker len tak stál, zatiaľ čo novinári manipulovali s mŕtvymi telami a rôzne ich premiestňovali kvôli fotografiám.[5]

Milošević počas procesu stále viac chorľavel. Jeho zdravotný stav komplikoval najmä jeho vysoký krvný tlak a neprechádzajúca ťažká chrípka. Tieto skutočnosti spôsobili, že činnosť súdu bola najmenej na šesť mesiacov pozastavená. Na začiatku roka 2004, keď sa Milošević nakoniec dostavil k súdu s cieľom predniesť svoju obhajobu, sudcovia tribunálu rozhodli prideliť mu na základe doporučených názorov od kardiológov dvoch obhajcov. Menovanie britských právnikov však Milošević zanovito odmietal.[6]

V októbri 2004 súd po mesačnej prestávke opäť zahájil svoju činnosť. Miloševićov pridelený advokát Steven Kay sa v priebehu súdnej odmlky snažil presvedčiť čo najviac svedkov, aby sa zúčastnili obhajoby. Avšak z oslovených 97 svedkov mu nakoniec prisľúbilo účasť na obhajobe len päť ľudí.[7] Mnohí zo svedkov odmietli účasť na procese do doby, pokiaľ nebude Miloševićovi vrátená možnosť riadiť si vlastnú obhajobu.

Miloševićova stratégia bola od začiatku procesu evidentná: „*Nie je tu, aby bol sám súdený, ale aby súdil ostatných. Na jeho divadelnom výkone nebolo nič spontánneho. Bol plánovaný a mal dva hlavné ciele. Po prvé chcel dosiahnuť to, že proces s ním bude vyzeráť ako fraška. U jedného z predbežných vypočúvaní oznámil sudcom, že pokojne môžu vyniesť rozsudok vopred. A po druhé chcel presadiť vlastnú „pravdu“, totiž to, že on i celá jeho krajina sú obeťami sprisahania. Nadovšetko túžil potom, aby sa na neho spomínalo ako na hrdinu a obrancu vlasti.*“[8]

Koncom roka 2004, 22. novembra, vystúpil pred súdom bývalý ruský predseda vlády Nikolaj Ryžkov a stal sa prvým jednoznačným svedkom vypovedajúcim v prospech obhajoby. Ryžkov počas výpovede prečítal uznesenie Ruskej dumy, ktoré obsahuje tvrdenie, že „Útok NATO na Juhosláviu bol agresiou, ktorá podkopala medzinárodné právo a chartu OSN.“[9] Súd taktiež oboznámil so svojim názorom, že bombardovanie Juhoslávie v roku 1999 nemalo za cieľ ochrániť albánske obyvateľstvo v Kosove.[10] Ryžkov počas procesu tiež dosvedčil, že nikdy nepočul ani len zmienku o „Veľkom Srbsku“ vyslovenú z úst Miloševića ani od nijakého vedúceho politika Srbska respektíve Juhoslávie.[11]

Dňa 11. marca 2006 Milošević zomrel vo väzení medzinárodného súdneho dvora v Haagu, v Scheveningene, za záhadných okolností. Vukašin Andrič, vedúci lekárskeho tímu, ktorý dohliadal na Miloševićov zdravotný stav, vyhlásil, že Milošević bol veľmi chorý a „*lídri nového svetového poriadku si želali, aby zmizol, pretože sa zaplietli do procesu, z ktorého nemohli von.*“[12]12. marca zverejnil medzinárodný tribunál správu, ktorá uvádza ako predbežnú príčinu smrti zlyhanie srdca. 17. marca po obdržaní toxikologických výsledkov uverejnil tribunál ďalšiu správu, podľa ktorej sa určite nejednalo o otravu a potvrdil predbežnú príčinu smrti, infarkt[13].

Milošević v sobotu, v deň svojej smrti, čelil 66 bodom obžaloby z genocídy, zločinov proti ľudskosti a vojnových zločinov spáchaných v Chorvátsku, v Bosne a Hercegovine a v Kosove v období rokov 1991 – 1999. Žaloba predložila množstvo dôkazov, vrátane svedectiev 295 svedkov a 5 000 ukážok prezentácii argumentujúcich v jeho prípade.[14]

Traja bosnianski Srbi z fočského regiónu, Dragoljub Kunarac, Radomir Kovač a Zoran Vuković, boli ako prví ľudia v dejinách európskeho právneho systému odsúdení za mučenie, zotročovanie, trestné činy proti ľudskej dôstojnosti a hromadné znásilňovanie bosnianskych žien ako za zločiny proti ľudskosti.[15]

Proces s mužmi obvinenými zo zločinov spáchaných počas fočského masakra v roku 1992 začal v marci 2000. Bosniansko-srbskí muži sa museli pred súdom zodpovedať z 33 bodov obžaloby týkajúcich sa vojnových zločinov a zločinov proti ľudskosti. V období súdneho konania, ktoré trvalo necelý rok, bolo vypočutých 25 svedkýň. Ich identita nebola počas procesu odhalená s účelom ich ochrany pred možnou hrozbou odplaty. Vypovedajúce moslimské ženy neboli žalobcami oslované menami, ale len iniciálami alebo troma písmenami a číslami FWS-87, FWS-191 a podobne. Všetky svedkyne dosvedčili, že utrpeli

vážnu fyzickú i psychologickú traumu v dôsledku pohlavného zneužívania, ktoré museli podstúpiť. Svedkyňa FWS-87 vypovedala, že niekoľkokrát sa musela s ďalšími dievčatami obnažiť a nahá tancovať na stole pod hrozbou smrti. Inokedy zas boli znásilňované za zvukov vážnej hudby[16]. Niektoré dievčatá bili, iné požičovali, prenajímali alebo dokonca predávali iným vojakom, ďalšie dievčatá zmizli a už sa o nich nikdy viac nepočulo.

Dňa 22. februára 2001 sudkyňa Florence Mumbová vyzvala troch obvinených mužov, aby povstali a vypočuli si svoje rozsudky. Predtým však chcela všetkým prítomným vysvetliť, prečo boli odsúdení. „*Títo traja obvinení nie sú radoví vojaci, ktorých morálku by oslabilo vojnové strádanie. Sú to muži bez záznamu v trestnom registri. Napriek tomu sa vyžívali v temnej atmosfére odľudšťovania tých, ktorých považovali za nepriateľov, hoci my si môžeme spoločne s Eleanor Rooseveltovou položiť otázku: Kde vlastne začínajú ľudské práva? Na skrytých miestach, blízko domova. Pokiaľ by obyčajní ľudia odmietli páchať za vojny zločiny, politickí vodcovia a generáli by boli bezmocní. Oportunisti neuznávajúci zákon by nemali očakávať zľutovanie bez ohľadu na to, ako nízko postavené bolo ich miesto v hierarchii velenia.*“ [17]

Treja bosnianski Srbi boli usvedčení vinnými z únosu bosnianskych Moslimiek, z ktorých niektoré dievčatá mali len 12 až 15 rokov. Dvaja z obvinených boli tiež usvedčení za vinných z dopustenia sa sexuálneho otroctva[18]. Prvý si vypočul svoj záverečný verdikt Dragoljub Kunarec. Sudkyňa prečítala zoznam obvinení a uzavrela rozsudok slovami: „*Súhrnom týchto skutkov ste prejavil až do očí bijúcu neúctu k dôstojnosti ženy, k jej základným ľudským právam na sexuálne sebaurčenie, a to v meradle, ktoré zďaleka presahuje to, čo by sme z nedostatku lepších výrazov mohli označiť ako „priemerná závažnosť znásilnenia za vojnovéj doby“. Týral ste moslimské ženy a ponížoval ich len pre ich etnickú príslušnosť a vyberal ste si ich, ako sa vám práve páčilo... Nielen že ste zle zaobchádzal so ženami a dievčatami, ale tiež ste organizoval ich presuny na iné miesta, hoci ste si plne uvedomoval, že tam budú znásilňované a ponížované inými vojakmi. Toto správanie volá po prísnom treste zrovnateľnom so závažnosťou vašich zločinov. Súd vás preto, Dragoljube Kunaracu, odsudzuje k trestu väzenia v dĺžke 28 rokov. Výkon trestu začína dneškom. Čas strávený vo väzbe vám bude do dĺžky trestu započítaný.*“ [19]

Druhý prišiel na rad Radomir Kovač. „*Obzvlášť otrasné a odsúdeniahodné je, ako ste zaobchádzal s dvanásťročnou A.B., bezmocným dievčaťom, s ktorým ste nemal úplne žiadny súcit, ale ktorú ste sexuálne zneužíval rovnako ako ostatné dievčatá. Nakoniec ste ju predal ako vec, hoci ste vedel, že to pre ňu bude takmer isto znamenať ďalšie sexuálne zneužívanie inými mužmi... Vaše správanie k nej je obzvlášť ohromujúcim dokladom vašej mravne skazenej povahy... mal ste potešenie z absolútnej moci nad ich životmi, čo ste dostatočne jasne dal najavo, keď ste ich nútil, aby nahé tancovali pred vašimi pohľadmi na stole.*“ [20] Kovač bol odsúdený na 20 rokov väzenia.

Ako posledný si vypočul svoj rozsudok Zoran Vuković. Aj on bol obvinený z mučenia a znásilňovania, za svoje zločiny však dostal, v porovnaní s predchádzajúcimi dvoma, len 12 rokov. A to z dôvodu, že mu bola dokázaná len jedna udalosť. „*Súd považuje za závažné, že ste preukázal úplný nedostatok výčitiek a mravnosti, keď ste hovoril o svojej vlastnej dcére po znásilnení svedkyne FWS-50, ktorej mala v tom čase navyše len 15 rokov, a keď ste sa vysmieval jej slzám a tvrdil ste, že ste s ňou mohol zaobchádzať omnoho horšie.*“ [21]

Organizácia pre dodržiavanie ľudských práv, Amnesty International, sa na margo záverečného rozhodnutiu súdu vyjadrila slovami: „*Tento rozsudok je významný krok pre ženské ľudské práva - sexuálne otroctvo v ozbrojenom konflikte je teraz z právneho hľadiska uznané za zločin proti ľudskosti a páchatelia môžu a musia zaň niesť zodpovednosť.*“ [22]

Generál ozbrojených síl Republiky srbskej a zástupca veliteľa drinského armádneho zboru, Radislav Krstić, sa stal prvým vojnovým zločincem, ktorý bol medzinárodným tribunálom v Haagu odsúdený za zločin genocídy. Súd mu za zločiny, ktorých sa dopustil v bezpečnostnej zóne OSN v Srebrenici medzi 13. a 19. júlom 1995, pôvodne vymeral trest v rozmedzí 46 rokov väzenia. [23] Záverečný rozsudok bol vynesený 2. augusta 2001. Proces s jeho pobočníkom Draganom Obrenovićom bol otvorený pred medzinárodným tribunálom v máji 2003.

Dňa 1. novembra 1998 bol Radislav Krstić medzinárodným tribunálom obvinený zo zločinov genocídy, spolupráci na spáchaní genocídy, vyhľadania, dvoch prípadov vraždy a perzekúcií. [24] 27. októbra 1999 bolo obvinenie doplnené o ďalšie body obžaloby týkajúce sa deportácie a neludzského správania. [25]

Generál Radislav Krstić bol zadržaný v stredu 2. decembra 1998 neďaleko dediny Vršani nachádzajúcej sa na ceste Bijeljina-Brčko. Práve keď smeroval v obchodnej záležitosti do Banja Luky, bolo jeho auto

zastavené špeciálnymi jednotkami britského a amerického námorníctva operujúcimi v rámci misie SFOR. Krstić bol vojakmi vytiahnutý z okna auta, zatknutý a prevezený do Haagu, aby sa pred súdom zodpovedal zo svojich zločinov. Srbská vláda ako aj predstavenstvo v Banja Luke vyjadrili nad incidentom svoje opovrhnutie, a dokonca Moskva protestovala proti spôsobu, akým bol Radislav Krstić zadržaný, pretože k zatknutiu došlo v bosnianskej oblasti, ktorá bola pod patronátom ruského kontingentu misie SFOR a nikto neupovedomil ruské jednotky s pripravovanou operáciou.[26]

Súd s Krstićom začal päť dní po jeho zatknutí, 7. decembra 1998. Žalobca Mark Harmon sa vo svojom úvodnom prejave vyslovil k prípadu obžalovaného Krstića nasledovne: „*Ide o prípad triumfu zla, príbeh o tom, ako dôstojníci a vojaci srbskej armády v Bosne – muži, ktorí sa prehlasovali za profesionálnych vojakov, ktorí tvrdili, že stelesňujú ideály vznešenej minulosti Srbska – organizovali a plánovali genocídu a potom sa jej ochotne zúčastňovali, alebo na ňu potichu pozerali. Pôvodcovia týchto odporných skutkov zanechali po sebe dedičstvo, ktoré poškvrnilo povesť srbského ľudu a zahanbilo počestné vojenské povolanie.*“[27] Keď sa generál Krstić po prvýkrát ocitol pred sudcom, bola mu položená otázka, či sa cíti byť vinný. Podobne ako tomu bolo vo väčšine prípadoch aj Krstić svoju vinu poprel a na popieraní zodpovednosti bola založená celá jeho obranná stratégia. Nepopieral, že sa armáda Republiky srbskej dopustila vojnových zločinov, popieral však skutočnosť, že príkazy k týmto zločinom boli vydané jeho osobou. Za pravdepodobného vinníka označil generála Mladića[28] a svoju účasť na incidente obhajoval svojou neinformovanosťou[29]. Tvrdil, že sa nezúčastnil ani plánovania, ani organizácie akcie a tiež uisťoval všetkých prítomných na súde, že si neobjednal vraždy ani deportácie moslimských obyvateľov Srebrenice. Dokonca svedčil, že nevedel o spomínaných prípadoch krutosti[30] a zverstiev a že nikdy o ničom takom ani nepočul, až do dňa svojho vlastného súdu.[31]

V priebehu jedného z vypočúvaní žalobca McCloskey predložil ako dôkazový materiál nahrávku rozhovoru generála Krstića a jeho pobočníka majora Obrenovića. Skôr ako dal žalobca príkaz na prehratie zvukového záznamu, položil obžalovanému otázku: „*Pán generál, vydal ste niekedy rozkaz zabíjať moslimov?*“ Krstić odpoveď bola záporná a jednoslovná: „*Nie.*“ Potom žalobca prikázal prehrať záznam, ktorý zachytil nasledujúci rozhovor:

Krstić: „*Tak čo už tam makáte?*“

Obrenović: „*Samozrejme, že makáme.*“

Krstić: „*To je dobre.*“

Obrenović: „*Podarilo sa nám ich chytiť ešte pár ďalších, buď sa vzdali, alebo nemohli z mínového poľa.*“

Krstić: „*Zabite ich všetkých, sakra!*“

Obrenović: „*Všetko prebieha podľa plánu.*“

Krstić: „*Nesmie zostať na žive ani jeden.*“

Obrenović: „*Všetko ide podľa plánu, všetko.*“

Krstić: „*Musím končiť. Turci (hanlivá prezývka pre bosnianskych moslimov) nás najskôr počúvajú. Ale nech to počujú, svine.*“[32]

Generál Krstić sa na margo vypočutej nahrávky vyjadril, že sa určite jedná o zostrih, že sa v ten deň s Obrenovićom vôbec nerozprával. Ďalej tvrdil, že v tom rozhovore nespoznáva druhý hlas a už vôbec nie svoj vlastný.[33]

A hoci súd odmietol uznať nahrávku ako jeden z dôkazov obžaloby a pri vynesení rozsudku ju nebral v úvahu, proti Krstićovi disponovala obžaloba viacerými dôkazmi, ktoré nakoniec dopomohli k tomu, aby bol dňa 2. augusta 2001 generál Radislav Krstić odsúdený.

15. augusta 2001 právny zástupca Radislava Krstića vyplnil oznámenie o odvolaní proti rozhodnutiu medzinárodného tribunálu. Argumentoval, že tribunál nesprávne interpretoval zákonnú definíciu genocídy a pochybil v aplikácii definície v niekoľkých okolnostiach prípadu. Vzhľadom k faktickým chybám tribunál 19. apríla 2004 uznal niektoré sporné otázky. Obvinenie z genocídy bolo stiahnuté, ale spoluúčasť generála Krstića na genocíde bola opätovne potvrdená. Súd v novom rozsudku skrátil pôvodnú dĺžku trestu o 11 rokov.[34] 20. decembra 2004 bol Krstić premiestnený do Veľkej Británie, kde si

odpykáva svoj trest.

Počas občianskej vojny nezastávalo mnoho žien vysoké politické funkcie. Biljana Plavšićová sa stala po Radovanovi Karadžićovi a Momčilovi Krajišnikovi treťou najvyššie postavenou osobnosťou na politickej scéne v Republike srbskej. Plavšićová bola ako jediná žena obvinená a odsúdená z vojnových zločinov, zločinov proti ľudskosti, porušovania zákonov a zvyklostí vojny a z vážnych porušení Ženevských konvencií. Medzinárodný tribunál ju odsúdil na jedenásťročné väzenie. Svoj trest si odsluhuje v ženskom väzení Hinseberg vo Švédsku. Stala sa jednou z mála obvinených, ktorí svoju vinu pred súdom priznali.

Proces s bývalou prezidentkou bosnianskych Srbov sa začal v januári 2001, potom čo sa sama vzdala a rozhodla sa predstúpiť pred tribunálom s presvedčením, že konala svoju povinnosť a len bránila svoj ľud. [35] Počas prvého pojednávania jej sudca položil obvyklú otázku, či sa cíti byť vinná zo spáchania zločinov uvedených v deviatich bodoch obžaloby. [36] Plavšićová podobne ako jej predchodcovia poprela svoju vinu a odmietla uznať zodpovednosť za spomínané zločiny. [37]

Po krátkom čase strávenom vo väzení bola Plavšićová prepustená na kauciu. V roku 2002 sa však stalo niečo, čo asi nikto nepredpokladal. Plavšićová zmenila svoju pôvodnú výpoveď a svoju vinu priznala v bode obžaloby týkajúceho sa zločinov proti ľudskosti. „Som presvedčená a uznávam, že sa mnoho tisíc ľudí stalo obeťami organizovanej a systematickej kampane, ktorej cieľom bolo odstrániť moslimov [38] a Chorvátov z územia, ktoré Srbi považovali za svoje.“ [39]

Na svoju otázku, prečo sa Srbi dopúšťali vojnových zločinov, jej odpoveď znela: „V tej posadnutej túžbe už nikdy nebyť obeťami sme dovolili sami sebe stať sa páchatelmi.“ [40] Plavšićová sa počas svojho príhovoru obrátila na súd so žiadosťou, aby sa tribunál snažil zjednať spravodlivosť pre obeť a pre všetky tri bojujúce strany. „Môžem urobiť len to, čo je v mojich silách, a dúfať, že to bude trochu k úžitku: aby sme si priznali pravdu, vyslovili ju a prijali zodpovednosť. Dúfam, že to nevinným obeťam z radov moslimov, Chorvátov i Srbov pomôže, aby ich neovládla horkosť, ktorá sa často mení v nenávisť, ktorá nakoniec vedie k sebazničeniu.“ [41]

Plavšićovej priznanie viny sa stalo historickým medzníkom z dôvodu, že už nikto nemôže popierať skutočnosť, že aj Srbi sa v čase vojny dopustili vojnových zločinov a stali sa vinnými a zodpovednými za smrť niekoľkých tisícov moslimov a Chorvátov.

K najhladanejším vojnovým zločincom dlho patrili dvaja vysokí predstavitelia bosnianskych Srbov generál Ratko Mladić, veliteľ ozbrojených síl Republiky srbskej a Radovan Karadžić, bývalý prezident Republiky srbskej. Proti obom spomínaným mužom medzinárodný tribunál v Haagu spísal obvinenie za zločiny genocídy, za zločiny proti ľudskosti, z vážnych porušení Ženevských konvencií a z porušenia zákonov a zvyklostí vojny v Bosne v priebehu rokov 1992 a 1995 [42]. V dôsledku spomínaných zločinov prišlo o život približne 200 000 bosnianskych Moslimov. Mená uvedených vojnových zločincov tiež figurujú v súdnej žalobe, ktorú tribunál vydal z dôvodu nerešpektovania „bezpečnej zóny“ v Srebrenici, jej obsadenia a nariadenia hromadných popráv bosnianskych Moslimov na jej území. [43] Mladić a Karadžić sú považovaní za najťažších vojnových zločincov hneď po Slobodanovi Miloševićovi. Nový hlavný prokurátor haagskeho tribunálu Serge Brammertz, ktorý sa na tento významný post nastúpil po Carle del Ponteovej v januári 2008, sa na margo hľadania zločincov počas tlačovej konferencii v Sarajeve 7. marca 2008 vyjadril: „Ja skutočne verím, že napriek úcte k obeťam, Medzinárodné spoločenstvo a krajiny v regióne by mali vykonať čo najviac za účelom zatknúť Ratka Mladića a Radovana Karadžića.“ [44] Jeho priania boli vypočuté aspoň v jednom prípade. Po pol roku od nástupu Brammertzeho do funkcie hlavného prokurátora haagskeho tribunálu bol Radovan Karadžić zatknutý a postavený pred medzinárodný trestný tribunál.

Selected Hague's Processes

This study deals with war criminals, which were brought to justice in Hague. The International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia, ICTY, was founded in the year 1993. These persons were charged with war crimes, which were perpetrated in the period of civil war on the territories of the former Yugoslavia. Some republics of former Yugoslavia, especially Serbia and Croatia, obstructed the work of international tribunal. The new political leaders, Balkan's republics, acceded to co-operation with criminal judicatory. During the four years of continued war, which followed the break-up Socialist Federal Republic of Yugoslavia, all countries perpetrated brutality in form war crimes and crimes against humanity. The war in Yugoslavia cost ten thousand human sacrifices, a few million refugees and became

a one of the bloodiest war conflict in European history.

[1] Medzinárodné humanitárne právo tvorí súčasť ľudských práv vo vojnovom práve a usiluje sa zamedziť zbytočnému utrpeniu civilistov. Vzťahuje sa na medzinárodné konflikty a v čoraz väčšej miere i na vnútorné konflikty. Hlavné zdroje medzinárodného humanitárneho práva obsiahnuté v zvykovom

práve a medzinárodných zmluvách, pričom medzi tie najznámejšie patria Haagska konvencia z roku 1907 a Ženevská konvencia z roku 1949 a dva ich dodatkové protokoly. Precedens individuálnej viny za medzinárodné zločiny bol daný procesmi v Norimbergu a Tokiu. STÝSKALÍKOVÁ, Věra - SMEKAL, Hubert (Eds.). *Zahraniční a bezpečnostní politika Slovinska, Chorvatska a Rumunska a vývoj bezpečnostní situace v Bosne a Hercegovině*. Brno : Masarykova univerzita, Medzinárodný politologický ústav, 2005, s. 123.

[2] STÝSKALÍKOVÁ, V. - SMEKAL, H. (Eds.). *Zahraniční a bezpečnostní...*, s. 123.

[3] Dostupné na internete: http://www.bbc.co.uk/slovak/special_milosevic/5.shtml. Citované dňa 25. 3. 2008.

[4] Dostupné na internete: http://en.wikipedia.org/wiki/Slobodan_Milo%C5%A1evi%C4%87. Citované dňa 25. 3. 2008.

[5] Dostupné na internete: <http://www.un.org/icty/transe54/041012IT.htm>. Citované dňa 25. 3. 2008.

[6] Dostupné na internete: http://en.wikipedia.org/wiki/Slobodan_Milo%C5%A1evi%C4%87. Citované dňa 25. 3. 2008.

[7] Dostupné na internete: <http://www.slobodan-milosevic.org/news/smorg101204.htm>. Citované dňa 25. 3. 2008

[8] DRAKULIĆOVÁ, Slavenka. *Ani mouše by neublížili: Váleční zločinci u soudu v Haagu*. Praha : BB/art, 2006, s. 119.

[9] Dostupné na internete: <http://www.un.org/icty/transe54/041122IT.htm>. Citované dňa 25. 3. 2008.

[10] „Bol to prípad zastrašovania a potrestania jedného národa, jednej krajiny. Vzdušné údery neboli uskutočnené s úmyslom ochrany kosovských Albáncov.“ Dostupné na internete: <http://www.un.org/icty/transe54/041122IT.htm>. Citované dňa 25. 3. 2008.

[11] Dostupné na internete: <http://www.un.org/icty/transe54/041122IT.htm>. Citované dňa 25. 3. 2008.

[12] Dostupné na internete: <http://www.srpskapolitika.com/Tekstovi/Analize/2006/066.html>. Citované dňa 25. 3. 2008.

[13] V uverejnenom liste verejného žalobcu H. J. Moraala sa píše: „...neboli nájdené žiadne stopy po otrave. V tele sa našli stopy po niekoľkých liekoch predpísaných pánovi Miloševićovi, avšak neboli

v smrtelnej koncentrácii.“ Moraal sa tiež vyjadril, že proces bude i naďalej pokračovať: „Pokračujeme vo vyšetrovaní najviac zodpovedných osôb obvinených zo spáchania najväznejších zločinov proti Srbom, Chorvátom, bosnianskym Moslimom, Albáncom a ďalším obetím v bývalej Juhoslávii. Tribunál zostáva absolútne oddaný splniť nariadenie poskytnúť spravodlivosť v týchto prípadoch tak rýchlo, ako to len bude možné.“ Dostupné na internete: <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=17843&Cr=ICTY&Cr1=>. Citované dňa 25. 3. 2008.

Text pitevnej správy: Dostupné na internete: <http://www.slobodan-milosevic.org/news/pph031706.htm>. Citované dňa 25. 3. 2008.

[14] Dostupné na internete: <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=17843&Cr=ICTY&Cr1=>. Citované dňa 25. 3. 2008.

[15] DRAKULIČOVÁ, S. *Ani mouše by neublížili...*, s. 52.

[16] „Bolo to tak ponižujúce, pretože som mala pocit, akoby som mu patrila.“ DRAKULIČOVÁ, S. *Ani mouše by neublížili...*, s. 57.

[17] DRAKULIČOVÁ, S. *Ani mouše by neublížili...*, s. 61.

[18] Celý text záverečného rozsudku sa nachádza na: <http://www.un.org/icty/pressreal/p566-e.htm>. Citované dňa 26. 3. 2008.

[19] DRAKULIČOVÁ, S. *Ani mouše by neublížili...*, s. 62.

[20] DRAKULIČOVÁ, S. *Ani mouše by neublížili...*, s. 62.

[21] DRAKULIČOVÁ, S. *Ani mouše by neublížili...*, s. 63.

[22] Dostupné na internete: <http://www.amnesty.org/fr/library/asset/EUR63/004/2001/1e9865f7-a4a7-11dc-bac9-0158df32ab50/eur630042001en.html>. Citované dňa 26. 3. 2008.

[23] DRAKULIČOVÁ, S. *Ani mouše by neublížili...*, s. 79.

[24] Dostupné na internete: <http://www.un.org/icty/indictment/english/krs-ii981102e.htm>. Citované dňa 27. 3. 2008.

[25] Dostupné na internete: <http://www.un.org/icty/indictment/english/krs-1ai991027e.htm>. Citované dňa 27. 3. 2008.

[26] Dostupné na internete: http://en.wikipedia.org/wiki/Radislav_Krstic. Citované dňa 27. 3. 2008.

[27] DRAKULIČOVÁ, S. *Ani mouše by neublížili...*, s. 80.

[28] Krstić však mohol Mladićov príkaz pobiť srebrenických moslimov neuposlúchnuť. Mohol rezignovať alebo vydať iný rozkaz. Radšej sa však rozhodol neučiniť proti tomuto rozhodnutiu žiaden krok. Ako sa pokúsil vysvetliť tribunálu, keby sa Mladićovi vzoprel zaplatil by privysokú cenu: „*Ani v najdivokejších*

snoch by som nepomyslel na to, že mám podniknúť nejaké opatrenia. Mali sme zakázané o tom, čo i len hovoriť, nie to ešte konať proti vôli veliaceho dôstojníka, bez ohľadu na to, že sa, ako som vedel, on alebo niekto iný možno dopúšťa vojnového zločinu.“ DRAKULIĆOVÁ, S. *Ani mouše by neublížili...*, s. 89.

[29] Tvrdil, že Mladić vydával príkazy osobne a priamo veliteľom práporov. DRAKULIĆOVÁ, S. *Ani mouše by neublížili...*, s. 92.

[30] Výpoveď jedného zo svedkov, označovaného len písmenom O., obsahuje popis jednej z udalostí: „Niektorí ľudia kričali: Dajte nám najskôr vodu, až potom nás zabite. Aj mne bolo moc ľúto, že mám umrieť smädný, a snažil som sa schovávať medzi ľuďmi, pokiaľ sa to dalo, ako všetci. Jednoducho som chcel žiť ešte sekundu alebo dve. Keď na mňa došiel rad, vstal som myslím ešte spolu s ďalšími štyrmi. Išiel som so sklonenou hlavou a necítil som nič videl som rady zabitých. Vypadali, akoby ich niekto zrovnal, jeden rad za druhým. A potom som si pomyslel, že umriem rýchlo, že nebudem trpieť. Ešte ma tiež napadlo, že sa matka nikdy nedozvie, kde som skončil.“ DRAKULIĆOVÁ, S. *Ani mouše by neublížili...*, s. 92.

[31] DRAKULIĆOVÁ, S. *Ani mouše by neublížili...*, s. 93.

[32] DRAKULIĆOVÁ, S. *Ani mouše by neublížili...*, s. 95.

[33] DRAKULIĆOVÁ, S. *Ani mouše by neublížili...*, s. 96.

[34] Dostupné na internete: <http://www.un.org/icty/glance/krstic.htm>. Citované dňa 27. 3. 2008.

[35] DRAKULIĆOVÁ, S. *Ani mouše by neublížili...*, s. 160.

[36] Body obžaloby zahŕňajú obvinenia z genocídy, spoluúčasti na genocíde, vyhladenia, vrážd, úmyselného zabitia, perzekúcií, deportácií a neľudského zaobchádzania.

Dostupné na internete: <http://www.un.org/icty/indictment/english/pla-ii000407e.htm>. Citované dňa 28. 3. 2008.

[37] „Vaša ctihodnosť, obžalobu som dostala včera. Plne som jej porozumela a prehlasujem, že som nevinná vo všetkých jej bodoch.“ Dostupné na internete: <http://www.un.org/icty/transe3940/010111ia.htm>. Citované dňa 28. 3. 2008.

[38] V jednom zo svojich nacionalistických prejavov sa na adresu bosnianskych Moslimov vyjadrila, že: „sú genetický omyl na tele Srbska.“ DRAKULIĆOVÁ, S. *Ani mouše by neublížili...*, s. 159.

[39] Žalobca na jej novú výpoveď zareagoval stiahnutím ostatných bodov obžaloby. DRAKULIĆOVÁ, S. *Ani mouše by neublížili...*, s. 161.

[40] DRAKULIĆOVÁ, S. *Ani mouše by neublížili...*, s. 161.

[41] DRAKULIĆOVÁ, S. *Ani mouše by neublížili...*, s. 162.

[42] Celý text obžaloby sa nachádza na stránke: <http://www.un.org/icty/indictment/english/kar-ii950724e.htm>. Citované dňa 28. 3. 2008.

[\[43\]](#) Dostupné na internete: <http://www.un.org/icty/bhs/cases/karadzic&mladic/indictment/kar-ii951116b.htm>. Citované dňa 28. 3. 2008.

[\[44\]](#) Dostupné na internete: http://balkaninsight.com/en/main/news/8450/?&page_id=18. Citované dňa 28. 3. 2008.